

ประจำปี ๒๕๖๓

โครงการอนุรักษ์และพัฒนาแม่น้ำ คูคลองแห่งชาติ

แหล่งน้ำ แหล่งอาหาร แหล่งเรียนรู้ สู่ชุมชนยั่งยืน

ในวันจันทร์ที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๖๓ ณ มัสยิดมาลูลิสลาม เขตคลองสามวา กรุงเทพฯ

คำนำ

วันที่ 20 กันยายน ของทุกปี ได้ถูกกำหนดขึ้นเป็น “วันอนุรักษ์ และพัฒนาแม่น้ำ คู คลองแห่งชาติ” เพื่อเป็นการระลึกถึงวันที่ชมรมรวมใจภักดิ์รักแม่ น้ำลำคลองในสมัยนั้น ได้กราบบังคมทูลเชิญ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จประพาสคลองแสนแสบ จากสะพานผ่านฟ้าลีลาศสู่ท่าไข่ ที่จังหวัด ฉะเชิงเทรา ความยาวกว่า 75 กิโลเมตร จากความร่วมมือร่วมใจของพลเมืองริมคลองแสนแสบ ตลอดทั้งลำคลอง ตำนานของคลองแสนแสบผ่านมามากหลายยุคสมัย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537-2563 นับเป็นเวลาร่วม 26 ปี เป็นตำนานแห่งความร่วมมือกันทุกภาคส่วนในการรักษาคลองแสนแสบ ให้ฟื้นชีวิตขึ้นอีกครั้งหนึ่ง อีกทั้งเป็นต้นแบบให้การพัฒนาและอนุรักษ์แม่น้ำ คู คลอง ทั่วประเทศอีกด้วย

ในปีนี้อานวณอนุรักษ์ และพัฒนาแม่น้ำ คู คลองแห่งชาติ ทางมหาวิทยาลัย ราชภัฏจันทรเกษมร่วมกับมีสียดกมลอุสลาม ได้กำหนดหัวข้อหลักขึ้นมาว่า “แหล่งน้ำ แหล่งอาหาร แหล่งเรียนรู้ ชุมชนยั่งยืน” เพื่อเป็นการแสดงถึงเอกลักษณ์ของชุมชนมีสียด กมลอุสลามที่เป็นทั้งแหล่งน้ำ แหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์ และเป็นแหล่งเรียนรู้ให้ กับชุมชนภายนอกในการมาศึกษาดูงาน อีกทั้งโครงการนี้ได้บูรณาการกับรายวิชา และ งานวิจัยของคณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม เนื่องจากชุมชนริมคลองแสนแสบ มีความพร้อมด้านการจัดการทั้งแหล่งน้ำ แหล่งอาหาร แหล่งเรียนรู้ และผู้คนที่มีความตั้งใจ โอบอ้อมอารีผสมกับความกระตือรือร้นในการอนุรักษ์และพัฒนาคลองแสนแสบอย่าง ยั่งยืนจากรุ่นสู่รุ่น

ด้วยจิตคารวะ

ทิพย์อนงค์ จินตวิจิต ณิชชา พัฒนะนุกิจ

และภาณุชญา ศิระยุทธโยธิน

16 กันยายน 2563

วันจันทร์ที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๖๓

๐๗.๐๐ - ๐๘.๐๐ น.

ลงทะเบียนทั่วไป ณ บริเวณด้านหน้างาน

๐๘.๐๐ - ๐๙.๐๐ น.

ลงทะเบียนผู้เข้าประกวดภาพถ่าย ภาพวาด
และการนำเสนอผลิตภัณฑ์ชุมชน

๐๙.๐๐ - ๑๒.๐๐ น.

การอภิปรายร่วมกิจกรรม วันอนุรักษ์และพัฒนา
แม่น้ำ คู คลองแห่งชาติ

- กลุ่มที่ ๑ หัวข้อ แนวทางการถ่ายภาพ “แหล่งน้ำ
แหล่งอาหาร แหล่งเรียนรู้ สู่ชุมชนอย่างยั่งยืน”

- กลุ่มที่ ๒ หัวข้อ แนวทางการวาดภาพ “แหล่งน้ำ
แหล่งอาหาร แหล่งเรียนรู้ สู่ชุมชนอย่างยั่งยืน”

- กลุ่มที่ ๓ หัวข้อ แนวทางการนำเสนอผลิตภัณฑ์
ชุมชน “แหล่งน้ำ แหล่งอาหาร แหล่งเรียนรู้ สู่ชุมชน
อย่างยั่งยืน” ณ ห้องประชุมเอนกประสงค์มัสยิด
กมลสุลต่าน

โครงการอนุรักษ์และพัฒนาแม่น้ำ คูคลองแห่งชาติ ประจำปี ๒๕๖๓

หัวข้อ แหล่งน้ำ แหล่งอาหาร แหล่งเรียนรู้ สู่ชุมชนอย่างยั่งยืน

ณ มัสยิดกมลสุลต่าน เขตคลองสามวา กรุงเทพฯ ในวันจันทร์ที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๖๓

๑๒.๐๐ - ๑๓.๐๐ น.

พักรับประทานอาหารกลางวัน

๑๓.๐๐ น.

เปิดงาน

๑๓.๐๐ - ๑๖.๐๐ น.

- การประกวดการถ่ายภาพ พร้อมกรรมการ
ตัดสินมอบรางวัลและมอบใบประกาศนียบัตร
“แหล่งน้ำ แหล่งอาหาร แหล่งเรียนรู้ สู่ชุมชนอย่าง
ยั่งยืน”

- การประกวดวาดภาพ พร้อมกรรมการตัดสิน
มอบรางวัล และมอบใบประกาศนียบัตร “แหล่งน้ำ
แหล่งอาหาร แหล่งเรียนรู้ สู่ชุมชนอย่างยั่งยืน”

- การประกวดการนำเสนอผลิตภัณฑ์
ชุมชน พร้อมกรรมการตัดสิน มอบรางวัลและมอบ
ใบประกาศนียบัตร “แหล่งน้ำ แหล่งอาหาร
แหล่งเรียนรู้ สู่ชุมชนอย่างยั่งยืน”

๑๕.๐๐ - ๑๖.๐๐ น.

- สรุปกิจกรรมพร้อมให้ข้อเสนอแนะ

๑๖.๐๐ น.

ปิดงาน

ทัศนาศาสตร์ประวัติศาสตร์ชุมชนมุสลิม

ริมคลองแสนแสบสุเหร่าทรายกองดิน

ชมความงาม ความเป็นชุมชน ชุมชนมุสลิมริมคลองแสนแสบ กรุงเทพมหานคร

เมื่อก่อนในอดีตกรุงเทพฯ ถือได้ว่า เป็นเวนิสแห่งตะวันออก เป็นเมืองอยู่ในน้ำลุ่ม น้ำท่วมตลอดปี โดยเฉพาะในเขตหนองจอก ทุ่งพญาไท แลวสยามสแควร์ มาบุญครอง แลวสุเหร่าพญาไท ถัดออกก็เป็นทุ่งบางกะปิ และทุ่งหนองจอก

- อาจารย์ ศุภกรีย์ ละเริ่ม -

ข้อมูลจาก ภาพถ่ายจาก Google Earth โดยบริษัทอาจารย์สมชาย สังขดี

คลองเส้นนี้เป็นคลองเส้นยุทธศาสตร์เหมือนการตัดเส้นถนนจากสยามประเทศกรุงศรีกรุงรัตนโกสินทร์ออกไปฝั่งตะวันออกเพื่อใช้ในการสอดส่องทางเขมรและเวียดนาม ถ้าพวกนี้มีการเคลื่อนไหวหรือจะก่อการไม่ตี ก็สามารถที่จะรู้ข่าวได้ไว เพราะตอนที่นั้นไม่มีคลองตรงนี้มันเป็นทุ่งใหญ่น้ำจึงท่วมและเป็นป่ารกชัฏมากมีทั้งโรคและสัตว์ร้าย การมีคลองทำให้เกิดการ

เปิดลำน้ำ แล้วก็เดินทางสะดวก สามารถใช้ในการตรวจตราแผ่นดินฝั่งตะวันออกของสยามประเทศ ประมาณชายแดนเขมร เวียดนาม ตั้งแต่ช่วงทุ่งพญาไท ทุ่งบางกะปิ จนกระทั่งถึงทุ่งหนองจอกมันก็เปิดพื้นที่เกษตรกรรมออกมาด้วย

การขุดคลองเริ่มในสมัยรัชกาลที่ 3 มีการจ้างแม่กองขุดท่านหนึ่งคือท่านพระยาพิพัฒน์รัตนราชโกษา ท่านชื่อว่า ทับ เป็นแม่กองการจ้างชาวจีนมาขุด และมีการจ้างแรงงานชาติต่าง ๆ ที่

อยู่ในอาณัติของสยามตอนนั้นมีทั้งลาว ญวน มาลาญ จาม หลายชาติหลายชาติ คือเรียกได้ว่าใครที่อยู่ในพื้นที่สยาม เพราะว่ามันที่อยู่ในพื้นที่ตรงนี้คือฝั่งทางฝั่งตะวันออกของพระนคร เป็นคนกลุ่มใหญ่ ๆ ก็คือกลุ่มมาลาญเป็นหลักที่ขึ้นมาขังสงครามในปี พ.ศ. 2329 ได้มาตั้งชุมชนบ้านครัว ตอนนั้นคลองก็กลายมาจากวัดสระเกศมาสุดแค่บ้านครัว

ที่จริงการขุดคลองแสนแสบ เริ่มตั้งแต่บ้านครัว หรือประมาณช่วงประตูน้ำลากออกมาถึงสะพานหัวช้าง ที่เริ่มขุดกันตั้งแต่รัชการที่ 3 ซึ่งก่อนหน้านั้นตั้งแต่สะพานผ่านฟ้ามาจนถึงบ้านครัว ตั้งแต่สมัยต้นแล้ว ก็เป็นไปได้อาเป็นพวกจาม และมาลาญ เพราะคนที่อยู่ในพื้นที่ช่วงนั้นก็คือจาม และมาลาญเท่านั้น ก่อนที่คนใน

“คลองแสนแสบเป็นคลองยาวเรียกได้ว่าข้าม 2-3 จังหวัด เส้นทางกว่า 100 กิโลเมตร ซึ่งในบันทึกระบุความยาวไว้ถึง 1,331 เส้นหรือ 19 วา 2 คอก ความกว้างของคลองนี่คือ 6 วา อันนี้เป็นข้อมูลที่อยู่ในบันทึกตั้งแต่การเริ่มสร้างคลอง”

- อาจารย์ ศุภกรีย์ ละเริ่ม -

ในปีพุทธศักราช 2330 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช มีพระบรมราชโองการให้กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท เป็นแม่กองสร้างป้อมขึ้นป้อมหนึ่ง ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งทิศใต้ของปากลัดไปเล็กน้อย และทรงพระราชทานนามว่า “ป้อมวิหิตาคม”

- อาจารย์ ศุภกรีย์ ละเริ่ม -

ข้อมูลจาก ภาพถ่ายจาก Google Earth โดยบริษัทอาจารย์สมชาย สังขดี

ถ้าแพงพระนครจะเริ่มเยอะขึ้น มีการขยายชุมชนออกจากฝั่งพระนคร ถ้าขยายมาจากฝั่งตะวันออกก็จะติดแม่น้ำ และมีชุมชนเก่าในสมัยธนบุรีอยู่แล้ว จึงต้องเปิดเส้นทางคลอง

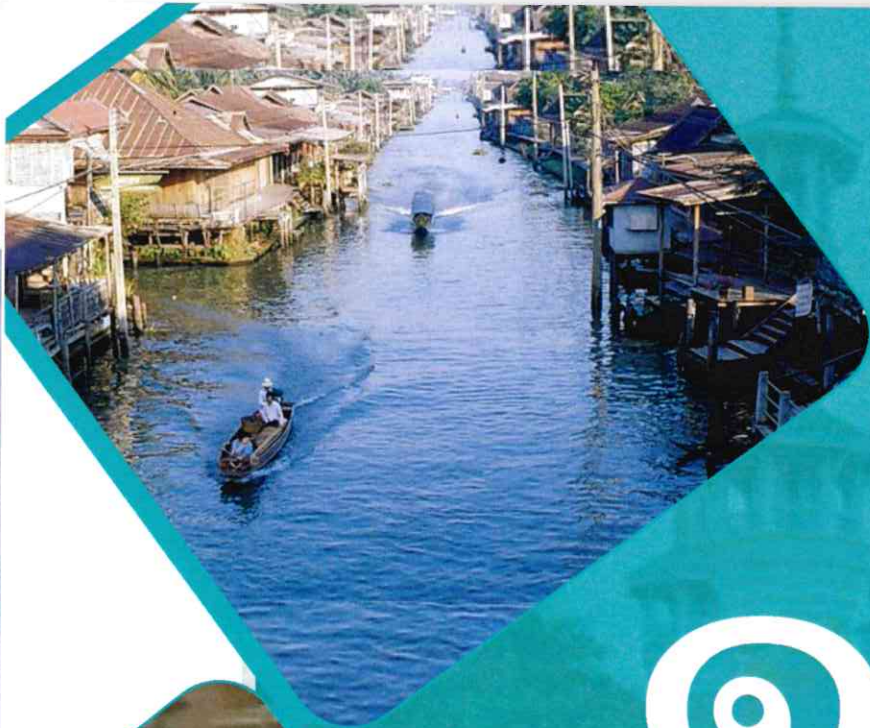
คนที่อาศัยอยู่ตรงนั้นส่วนมากคือ มาลาญ ตั้งแต่ขุดคลองมาพวกนี้ก็จะมาอยู่ขยายตัวตามแนวคลองจับจองด้วยซื้อด้วย กลุ่มที่ตามมาก็คือ พวกมอญก็ตามมา พวกจีนก็ตามมา มีการจับจองคนละฝั่งคลอง รวมทั้งเริ่มจับปลาผลิตทำปลาแห้ง ส่งไปขายทางพระนคร การที่เรามีคนถนนเส้นหลักก็คือ คลอง เปรียบเสมือนเปิดถนน

ชูปเปอร์ไฮเวย์ที่ออกไปตรวจชายแดนฝั่งตะวันออกสุดชายแดนเลยขณะเดียวกัน ถ้าศัตรูบุกเข้ามา เราก็ไปได้ไวเหมือนกัน ดังนั้นจึงต้องมีการตั้งกองอาสา มีหัวหน้ากองอาสาดูแล ชุมชนพวกนี้ช่วงไม่มีศึกคนเหล่านี้จะผลิตเสบียงกรังส่งไปเ็นพระนคร ส่งไปเลี้ยงคนในพระนคร แต่ถ้าเกิดศึกคนเหล่านี้ก็พร้อมจะตาย เป็นกองอาสาเพื่อป้องกันพระนคร นั้นคือรากฐานของวิธีการคิดเรื่องแนวคลองนี้และประโยชน์ที่อยู่มากกว่า 200 กว่าปี

ส่วนจุดที่เราอยู่ตรงนี้คือ ทรายกองดิน จากบันทึกของกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ที่ติดตามเสด็จด้วยได้เล่าให้ฟังว่าเหตุที่ในหลวงรัชกาลที่ 5 เสด็จทางรถไฟ และท่านเคยดำริว่าอยากจะมีวิถีชาวบ้านที่อยู่ริมคลองเป็นอย่างไรบ้าง เพราะฉะนั้นท่านจึงได้ปลอมพระองค์มาแต่ครั้งนั้นไม่ถือว่าเป็นการเสด็จประภาสัตนเต็มรูปแบบ ตอนนั้นมีเรื่องเล่าซึ่งทางกรมพระยาดำรงราชานุภาพก็บอกว่า เรือเมื่อมาถึงหน้าสุเหร่าทรายกองดิน เรือก็มาเกยต้น

อาจจะเพราะหน้าแล้งน้ำน้อยเรือไปต่อไม่ได้ ท่านก็ช่วยดูว่ามันเกิดอะไรขึ้น ก็บอกว่า ถ้าจุดนี้มีผู้หลักผู้ใหญ่หรือบุคคลสำคัญ ถ้าข้าพเจ้ามาแล้วต้องการอะไรก็บอกมาจะช่วยเหลืออะไรที่เห็น แต่ถ้าหากท่าละเม็ดใด ๆ ก็ขอภัยไว้ด้วย

จากที่ได้อ่านในบันทึกเก่ามา เรือที่มาติดอยู่ตรงนี้ก็ล่องต่อไปได้ เป็นที่ประหลาดใจ ท่านก็บอกว่าเราจะบำรุงสุเหร่าทรายกองดินตรงนี้ และเผชิญตอนที่ท่านเสด็จมาตอนนั้นก็มีกองทรายอยู่กองหนึ่ง แต่สุหร่าสร้างด้วยปูน การที่มีกองทรายมาวางอยู่กลางนาเป็นเรื่องแปลกในอดีต เพราะส่วนใหญ่คนเหล่านี้ปลูกบ้านด้วยไม้ ท่านบอกว่าท่านจะช่วยร่วมมือในการสร้างวัดแห่งนี้ด้วย ถือเป็นข้อมูลบางส่วนที่พอจะค้นเจอเกี่ยวกับเรื่องที่ไปที่ไปของสุเหร่าทรายกองดิน

• แหล่งน้ำ •

วิถีชุมชนอิสลาม

สู่การสร้างความร่วมมือบำบัดน้ำเสีย

ขอขอบคุณ ภาพและข้อมูล จาก รายการ five minute big hero สถานีโทรทัศน์โมโน ช่อง 29

ผักตบชวา ขยะ น้ำทิ้ง

ต้นตอวิกฤตคลองแสนแสบตลอด 72 กิโลเมตร

“น้ำกับคนนั้น ถือว่ามีความผูกพันกันตลอด เพราะถ้าคนมุสลิมจำเป็นจะต้องอาบน้ำละหมาด อย่างน้อยวันละ 5 ครั้ง คือ ตอนเช้ามืด ตอนสาย ตอนบ่าย ตอนช่วงตะวันตกดิน และ ตอนดึก เรียกว่าเป็นช่วงการละหมาดฟريضประจำวัน ดังนั้นน้ำจึงเป็นสิ่งจำเป็นมาก”

-พี่พงษ์ ยะซีน คอเด็บ มัสยิดกมาลูลอิสลาม-

คลองแสนแสบตั้งแต่ช่วงแรก ๆ จะสะอาดยังไม่มีความลำบากตอนนั้นก็คือเมื่อเราใช้น้ำไม่ได้หมายถึงสิ่งปฏิกูลอะไรมากมาย แต่มาช่วงหนึ่งก็คือช่วง ปีพ.ศ. 2530 ความเจริญเข้ามา มีถนนหนทางตัดขึ้นมาทั้งสองฟาก ไม่ว่าจะเป็คนหรือคู้ช่าย เมื่อความเจริญเข้ามา ทุกคนก็หันหน้าออกจากคลอง ซึ่งแต่ก่อนเคยใช้คลองนี้เป็นสิ่งสำคัญในชีวิตประจำวัน เช่น การคมนาคม การขายสินค้า หรือว่าการใช้ชีวิตที่อยู่ในลำคลองทั้งหมด เพราะเราไม่มีน้ำประปาใช้ คลองก็เริ่มเน่าเสีย หลังจากทีความเจริญเข้ามา ทุกคนก็ซื้อรถเรือก็ถูกเลิกใช้ไปโดยปริยาย เมื่อเลิกใช้ไปเลยก็ไม่มีเรือวิ่งในคลอง ก็เกิดผักตบชวาขึ้นมา จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2535 ผักตบชวาขึ้นแน่นเต็มไปหมดเลย สามารถที่จะเอาไม้มาพาดแล้วเดินข้ามได้ ตอนนั้น คือ ไม่มีการใช้งานคลองแล้ว คลองแสนแสบมีความยาว 72 กิโลเมตร ตั้งแต่สะพานผ่านฟ้าไปถึงบางนาขา จังหวัดฉะเชิงเทรา มีน้ำเน่าทั้งหมด 72 กิโลเมตร มีผักตบชวาขึ้นเต็มไปหมด

ความลำบากตอนนั้นก็คือเมื่อเราใช้น้ำไม่ได้หมายถึงน้ำเสียก็ต้องทนใช้ บางคนก็เอาขึ้นไปแก่งสารส้ม ก็ดีขึ้นแต่ว่ามันถูกสุขลักษณะหรือเปล่า ก็ไม่ทราบเหมือนกัน บางคนเอาน้ำไปใส่ตุ่มไว้แล้วไปแก่งสารส้ม ให้ตกตะกอนข้างล่าง น้ำก็จะใสขึ้น บางคนก็ต้องเก็บไว้นาน ๆ บางคนก็ต้องรองน้ำฝนไว้กิน เป็นความลำบากในช่วงนั้น แต่เราก็ไม่ได้โทษทางการนะ เราคิดแต่ว่าเราจะต้องอยู่ให้ได้ดีกับน้ำเน่าเสีย จะทำอย่างไร เพราะว่าเรามีชีวิตอยู่ ชายคลอง จะไปไหนก็ไม่ได้ เราถือว่าพระผู้เป็นเจ้าเป็นผู้กำหนดไว้แล้ว

หลังจากที่เราได้ประสบกับปัญหาเรื่องของน้ำแล้ว เราก็คิดว่าจะทำยังไงให้น้ำดีขึ้น เรามีการประชุมสัมพันธ์ โดยใช้เสียงตามสายของมัสยิดกมาลูลอิสลามให้ชาวบ้านที่อยู่ทางบ้านได้ทราบเสียงตามสายตอนนั้นก็ยังไม่มีมาก มีอยู่ประมาณไม่กี่ตัวแต่เสียงก็จะดังไปไกลถึงสุดทางหมู่บ้านของเราเลย

หลังจากที่เราประชาสัมพันธ์ไปแล้ว ให้ชาวบ้านรู้ถึงปัญหาของเรา ว่าเราจะแก้ไขกันอย่างไร พอตีทางมีสยิดมีการอบรมเยาวชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชน ปีนี้ก็มีประมาณ 200-300 คน เอาเด็กที่อบรมมาเริ่มพัฒนาเก็บผักตบชวาที่อยู่ตรงหน้ามัสยิดก่อน พอชาวบ้านได้เห็นก็เริ่มรู้สึกทำได้ ก็เริ่มที่จะคล้อยตามที่ท่านอหามัวินัยพูดทุกวัน

เมื่อเราทำความสะอาดคลองเริ่มไปเรื่อยๆ ก็จะมีชาวบ้านลงมาช่วย เราก็จะจัดเป็นเสาร์อาทิตย์ละครึ่ง เมื่อเราทำบริเวณนี้สะอาดเรียบร้อยดีแล้ว ประมาณสัก 3-4 กม. ผักตบชวาที่อยู่ในคลองก็ไหลมารวมกันที่นี้ หลังจากนั้นเราก็มาคิดกันใหม่ว่า ถ้าเราขึ้นปล่อยให้ไหลมาทางนี้ ผักตบชวาก็ไหลมารวมกันที่นี้ เราก็จะต้องเก็บตลอดไปไม่มีวันหมดแน่นอน เราจึงต้องหาพรรคพวก จึงมาประชุมกันใหม่ โดยไปประชุมกันที่ จ.ฉะเชิงเทรา เพื่อจะให้เขาทำเหมือนกับเราบ้าง เขาก็ทำได้ ตอนหลังไม่ว่าจะเป็น ฉะเชิงเทรา หนองจอก ก็ทำความสะอาดเหมือนกัน โดยทำให้ผักตบชวาเกลี้ยงตลอดแนวคลอง

การที่คลองสะอาดเป็นความภูมิใจของชาวบ้าน และของคณะกรรมการมีสยิดทั้งหมด เพราะว่าเห็นชาวบ้านที่มาร่วมตัวกัน คือไม่ไขมาลงแรงอย่างเดียวนะ บางคนหุงข้าวมาเลี้ยง มาช่วยกันทำความสะอาด ไม่ใช่ว่าคลองเป็นของกรุงเทพมหานคร เขาคิดว่าคลองเป็นส่วนหนึ่งของเขาเหมือนกัน เขาต้องใช้ชีวิตอยู่ในคลอง นั่นคือความภูมิใจของชาวบ้าน พวกเราภูมิใจมากที่ได้ทำงานนี้ ถึงแม้ไม่ใช่งานที่ยิ่งใหญ่ แต่ว่าในใจของพวกเขา ถือว่ายิ่งใหญ่มาก

“เรื่องของลำคลองเป็นเรื่องใหญ่ที่สุดสำหรับตัวเรา ผมจะตื่นนอนมาแต่เช้า แล้วก็พูดกับชาวบ้านเป็นประจำทุกวัน ให้เขาได้รับรู้ถึงสภาพของคลองว่าเป็นอย่างไร และในเมื่อในสภาพของคลองเป็นไปในทางที่ไม่ดีนัก เราก็จะประกาศกับเขา บอกว่าเราจะต้องมาช่วยดูแลคลอง ซึ่งอยู่ใกล้ๆกับบ้านของเขา”

- วันชัย สมะฮูน อหามัวินัย มัสยิดกมลอิสลาม -

“เรื่องของการชักผ้า เรายอมรงค์ไม่ให้ทิ้งน้ำผงซักฟอกลงในคลองเลย ถ้าบ้านไหนที่มีกำลังที่จะทำบ่อบำบัดได้ก็ทำโดยใช้ถังปูน ถ้าไม่มีกำลัง เวลาทิ้งน้ำผงซักฟอกก็ให้ทิ้งไปบนดินก่อนเพื่อให้ดินมันกรองเอาสิ่งที่เป็นพิษจากผงซักฟอกไว้ไม่ให้ไหลลงไปในคลองเลย”

- ทวีศักดิ์ แซ่ชา รองประธานชุมชนมัสยิดกมลอิสลาม -

“เราช่วยกันลากผักตบขึ้นมา เมื่อลอกคลองให้สะอาดให้น้ำไหลได้ นับว่าเป็นความร่วมมือของชุมชนอย่างแท้จริง”

- นามาสัย ซำมิน เลขา มัสยิดกมลอิสลาม -

เราใช้เวลาประมาณ 2 ปี ในทำการทำความสะอาดคลอง คือ พ.ศ. 2535 และพ.ศ.2536 ในปี พ.ศ. 2537 คลองเริ่มเปลี่ยนแปลง มีความสวยงามเกิดขึ้น และเป็นความภูมิใจอย่างยิ่งของชาวบ้านอย่างหนึ่ง ก็คือ กรมสมเด็จพระเทพฯ ได้เสด็จในปี พ.ศ. 2537 สองฝั่งคลองเต็มไปด้วยชาวบ้านนั่งคุกเข่าตลอดแนวคลอง โดยท่านได้เสด็จมาขึ้นที่มีสยิดกมาลุลอิสลามโดยที่ไม่มีคารวางแผนล่วงหน้ามาก่อนเลย

“ความผูกพันของชาวบ้านกับ คลองแสนแสบ ในงานวันอนุรักษ์ คุณคลอง คือเขาจะมาถามว่า ใครจะ มาร่วมงานบ้าง เขาก็จะรอต้อนรับ 2 ฝั่ง เพราะจะมีล่องเรือทุกครั้งเลย จากตรงนี้ไปถึงหนองจอก บางทีก็ จากหนองจอกมาถึงตรงนี้”

- ศิริพงษ์ ฮะซัน คอเต็บ มัสยิดกมาลุลอิสลาม -

กรมสมเด็จพระเทพฯ ได้ทรงปล่อยปลาประมาณ 500,000 ตัว โดยให้ชาวบ้านร่วมกันปล่อยด้วย ชาวบ้านจึงรักปลานี้มาก สังเกตได้ว่าให้อาหาร ตรงไหนปลาก็ขึ้นตรงนั้นเลย เด็กๆเขาจะเรียกว่า “ปลาพระเทพฯ” หลังจากนั้นเราก็เริ่มมีการอนุรักษ์ พันธุ์ปลา ตั้งแต่วันที่ 20 กันยายน พ.ศ 2537 จนกระทั่ง ถึงตอนนี้ ซึ่งทางมัสยิดจะมีการจัดงานวันอนุรักษ์ คุณคลองขึ้นทุกปี

“เราก็ได้รักษาคุณคลองตั้งแต่นั้นมา เราช่วยกันพัฒนาอย่าง ยั่งยืน มีการจัดงานอนุรักษ์ คุณคลองทุกปี มีการจัดกิจกรรม การเล่นกีฬาทางน้ำ โดยชุมชน ช่วยกันหาทุนมา ช่วยกัน สนับสนุนทุกอย่าง”

- นาลีย์ ชำมัน เลขา มัสยิดกมาลุลอิสลาม -

๒๓

• แหล่งอาหาร •

พันธุ์ปลากระชัง

จัดทำโดย กรมประมง ๕๓ ราชวิถี กรุงเทพฯ ๒๕๖๓
 ๕๓๐๒๐๒๐ กรมประมง ๕๓ ราชวิถี กรุงเทพฯ ๒๕๖๓ <https://www.youtube.com/watch?v=5-1WV75oA>

มุสลิมทุกคนต้องเชื่อว่า
พระเจ้าสร้างสรรพสิ่งทั้งหลาย
เพื่อยังประโยชน์แก่มนุษยชาติ

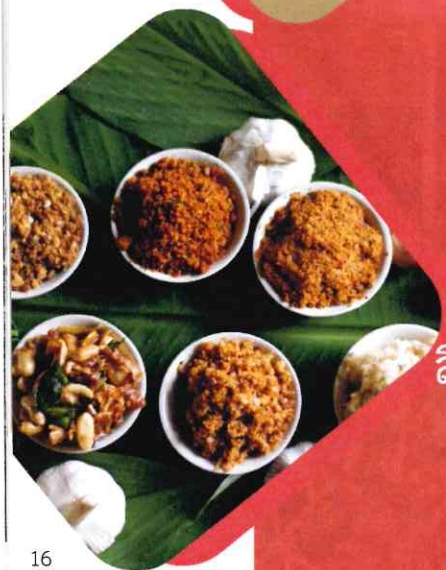
ในเขตคลองสามวา ผู้นำชุมชนนำหลักคำสอนของศาสนามาจัดการดูแลสิ่งแวดล้อมของชุมชน ทำให้ชาวบ้านได้คิดว่าการมีคลองที่เน่าเหม็น คือการทรยศต่อพระเจ้าทำร้ายตนเอง เพราะชาวมุสลิมจะต้องใช้น้ำชำระตนเองก่อนละหมาด เพราะความสะอาดเป็นส่วนหนึ่งของการศรัทธา จากนั้นมาคนในชุมชนร่วมแรงร่วมใจกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติโดยมีจุดเริ่มต้นตั้งแต่ปี 2535 ร่วมจนกระทั่งน้ำในคลองกลับมาใสสะอาดเด็กๆ สามารถว่ายน้ำเล่นได้ หมอชาวบ้านสามารถทำกระชังเลี้ยงปลาได้ ผลสำเร็จของชุมชนในเครือข่าย

มีสยิดกมาลุลอิสลามทำให้พวกเขาได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียว ประเภทชุมชนเมื่อปี 2550 ในการฟื้นฟูสภาพคลองแสนแสบโดยเริ่มจากไม่ทิ้งขยะและไม่ปล่อยของเสียลงบนคูคลอง ระดมการเก็บผักตบชวาเป็นระยะ หลังจากได้รับรางวัลพวกเขายังคงเดินหน้าปกป้องและรักษาลำคลองอย่างเข้มแข็งอย่างต่อเนื่องและขยายเครือข่ายอนุรักษ์คูคลองอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้น้ำในลำคลองมีคุณภาพดีมาก สามารถเพาะพันธุ์สัตว์น้ำต่างๆได้ สัตว์น้ำต่างๆกลับมาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก จนมีการกำหนดเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำจากหน้ามีสยิดไปข้างละ 1 กิโลเมตรเมื่อพื้นที่เขตชาวบ้านสามารถหาปลาเพื่อบริโภคได้แต่ถ้าใครอยู่ในเขตอนุรักษ์ก็สามารถเลี้ยงปลาในกระชังได้ชุมชน

“หลังจากที่เราได้ทำคลองสะอาดเรียบร้อยดีแล้ว จึงมีการทำปลากระชัง เพราะว่าเราได้อนุรักษ์พันธุ์ปลาในคลองที่กรมสมเด็จพระเทพฯ ได้ทรงปล่อยไว้ ปลาในนั้นเราจะไม่จับขึ้นมากิน แต่ใครจะทำกินหรือว่าจะเลี้ยงยังงี้ก็ให้เลี้ยงในกระชังแล้วจับขึ้นมา”

- พี่ระพงษ์ อะฮัน คอเต็บ มีสยิดกมาลุลอิสลาม -

๓

• แหล่งการเรียนรู้ •

สิ่งแวดล้อม องค์การ ศาสนา
แหล่งเรียนรู้ครบวงจร

ขอขอบคุณ ภาพและข้อมูล จาก รายการ five minute big hero
สถานีโทรทัศน์โมโน ช่อง 29

การบริหารจัดการเรื่องสิ่งแวดล้อมในชุมชน และแหล่งการเรียนรู้

หลังจากที่เราประสบความสำเร็จจากการที่พัฒนา
คูคลอง ตอนหลังก็เป็นที่ดูงานของชุมชนต่างๆ โดย
จะเป็นเรื่องของการบริหารการจัดการ เรื่องของ
สิ่งแวดล้อม เรื่องของคูคลอง

เราประสบความสำเร็จเรื่องการศึกษาในทุกขนาด ทุกระดับได้แก่ โรงเรียนประถม โรงเรียนอนุบาล โรงเรียนสอนศาสนา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อย่างโรงเรียนประถม คือโรงเรียนพิทยพัฒนศึกษา โรงเรียนสอนศาสนาที่เป็นโรงเรียนชาลิมุลยีนาน อยู่ในการบริหารของมัสยิดกมาลุลอิสลามทั้งหมด

เมื่อมีทัวร์มา ก็เกิดธุรกิจของกลุ่มแม่บ้านขึ้นมา ก็คือ ฟาร์มแพะ ขณะที่มาดูงานก็จะส่งไปดูฟาร์มแพะ ตอนหลังก็เลี้ยงแพะเป็นอาชีพ กลุ่มแม่บ้านก็มีอาชีพของคนผู้สูงวัย เขารวมตัวกันประมาณ 10 กว่าคน ทำน้ำพริกอิสลาม ใช้ชื่อว่า “กลุ่มแม่บ้านตาลเดี่ยว” เป็นอาชีพที่เกิดขึ้นจากคลองสะอาดแล้วมีคนมาดูงาน นอกจากนี้ยังมีที่พัก ส่วนมากจะมาจากต่างจังหวัด ที่มาเยอะก็จะเป็น 3 จังหวัดชายแดนปัตตานี ยะลา นราธิวาส หรือเป็นนักศึกษาที่มาดูงาน เมื่อมาแล้วก็มาพักแบบโฮมสเตย์

• สู่ชุมชนยั่งยืน •
 ส่งต่อและต่อยอด
 การพัฒนาอย่างยั่งยืน

ขอขอบคุณ ภาพและข้อมูล จาก รายการ five minute big hero สถานีโทรทัศน์โมโน 29

พัฒนาตน พัฒนาสังคม

เรื่องการพัฒนาบุคลากรของเรา พัฒนาเรื่องของการศึกษาโดยใช้บุคลากรในท้องถิ่นทั้งหมด จากคำขวัญของมัสยิดที่ว่า พัฒนาตน พัฒนาสังคม หมายถึงว่าพัฒนาตัวเองให้ดีกว่าแล้ว ก็ไปพัฒนาสังคม เรามีโรงเรียน 3 ระดับด้วยกัน ได้แก่โรงเรียนอนุบาล โรงเรียนสอนศาสนา และก็มีโรงเรียนประถม คือผลจากการพัฒนาในด้านบุคลากร และนักเรียน และการพัฒนาวัตถุ ไม่ว่าจะเป็นอาคาร การเรียนการสอน ชาวบ้านเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการสร้างอาคารเรียนต่าง ๆ เรียกว่าเราได้รับบริจาค ตอนนี่เราเรียนได้แค่ ป.6 กำลังจะพัฒนาให้มีถึง ม.6 และ กำลังจะสร้างอาคารเรียนใหม่ นี่คือระบบของการพัฒนาของเราที่เกิดขึ้นในมัสยิดกมาลุลอิสลามแห่งนี้

“อยากจะแนะนำชุมชนต่างๆ ที่อยู่บริเวณคลอง เรื่องของการบริหาร การจัดการคลอง เราต้องดูแลอย่าคิดว่าเป็นหน้าที่ของภาครัฐ เราต้อง คิดว่าคลองนี้เป็นของเรา เรามีส่วนร่วมตรงนี้ เราอยู่ในคลอง ก็คือผู้ที่มี ส่วนร่วม ในการรักษาดูแลเรื่องการอนุรักษ์ต่างๆ”

- พี่ระพงษ์ ฮะซัน คอเต็บ มัสยิดกมาลุลอิสลาม -

“ความสะอาดเป็นส่วนหนึ่งของความศรัทธา เมื่อเราศรัทธาต่อ อัลเลาะห์ เราก็ต้องรักษาความสะอาดด้วย เมื่อแม่น้ำลำคลอง สะอาด จิตใจของเรา ก็จะสะอาดด้วย”

- พี่ระพงษ์ ฮะซัน คอเต็บ มัสยิดกมาลุลอิสลาม -

เจ้าของ : คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม คณะผู้จัดทำ : กองบรรณาธิการ วิทยาลัยฯ วัฒนธรรมกิจ
ดร.ทิพย์อนงค์ จินตวิจิต และอาจารย์กานุชญา ศิระยุทธโยธิน ออกแบบรูปเล่ม : ดร.พิชญ์ ชาญ พิณพที : เค.พี. จันทรเกษม